І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНСоюз: HEnderson 5-8740 Тел.: з Ню Йорку: BArcly 7-4125 УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 183. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 27-го ВЕРЕСНЯ 1961 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, SEPTEMBER 27, 1961 No. 183. VOL. LXVIII

ПРЕЗИДЕНТ КЕННЕДІ ВИДВИГАЄ В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ СПРАВУ САМОВИЗНАЧЕННЯ ПОНЕВОЛЕНИХ МОСКВОЮ НАРОДІВ

ЗВЕРТАЄ УВАГУ НА СМЕРТЕЛЬНУ ЗАГРОЗУ ДЛЯ СВІТУ І ПРОПОНУЄ ПЕРЕГОНИ ДО МИРУ ЗАМІСТЬ ПЕРЕГОНІВ У ЗБРОЄННІ; ПІДКРЕСЛЮЄ РІШУЧІСТЬ У СПРАВІ БЕРЛІНУ, ПРОПОНУЄ ПОШИРЕННЯ ЧАРТЕРУ О.Н. НА КОСМІЧНІ ПРОСТОРИ ТА ОБОРОНЯЄ СТРУКТУРУ О.Н. З ОДНИМ СЕКРЕТАРЕМ

Президент Джан Ф. Кеннеді промовляє до Генеральної Асамблеї ОН у понеділок дня 25-го вересня 1961.

Об'єднані Нації, Н. Й. — Президент Джан Ф. Кеннеді, виступивши минулого понеділка, 25-го вересня перед полуднем, перед Генеральною Асамблеєю Організацій Об'єднаних Націй, ясно і недвозначно видвигнув справу самовизначення поневолених Москвою народів як одну із найголовніших передумов замирення світу та запропонував поставити її на порядок нарад цієї міжнародної організації. В своїй промові, що тривала сорок хвилин, президент Кеннеді підкреслив недвозначну рішучість Америки й Заходу боронити Берлін навіть у випадку, якщоб це мало довести до атомової війни, він тим не менше запропонував широку програму повного роззброєння і повного замирення. „Події і рішення впродовж найближчих десяти місяців можуть вирішити долю людства на найближчих 10,000 років. Від цих рішень не буде відклику і нас, зібраних у цій залі пригадуватимуть або як складову частину ґенерації, що перемінила цю плянету в палаюче похоронне вогнище, або як ґенерацію, що виконала свою обітницю та зберегла наступні ґенерації від канчука війни" — сказав президент Кеннеді в своїй промові, що викликала найвищі признання як в Америці, так і в світі. Промову президента Кеннеді кілька разів переривала Генеральна Асамблея гучними оплесками, тільки совєтська делеґація мовчала, а один з її членів під час промови розчісував собі волосся на голові. Президент Кеннеді, ствердивши, що він і Америка ніколи не будуть переговорювати зі страху, але також ніколи не будуть боятися переговорів, запропонував позитивну програму повного роззброєння, починаючи від припинення пробних атомових експльозій, викликаючи Совєтський Союз радше до переговорів у змаганнях до миру, ніж до переговорів у зброєнні. Він твердив, що сьогодні справа роззброєння, як і кожна інша причина міжнародного напруження вже не є тільки справою Америки і Совєтського Союзу, але кожної нації, великої і малої. Асамблея ентузіястично оплескувала запевнення президента Кеннеді, що Америка обстоюватиме і боронитиме теперішню структуру Об'єднаних Націй з одним авторитетним секретарем, замість трьох секретарів, що їх обстоює Совєтських Союз. Покійному генеральному секретареві Даґові Гаммершилдові та його пам'яті президент Кеннеді висловив найвищі признання.

Справа самовизначення

У справі самовизначення всіх народів, включно з тими, що перебувають в комуно-московській неволі, президент Кеннеді говорив:

„Моя країна сприяє світові, що складається з вільних і рівних держав. Погоджуємось з тими, які кажуть, що колоніялізм є ключевою справою цієї Асамблеї. Але приглянь мося всім фактам, щоб в цілості можна було дебатувати над цією справою. З одного боку фактом є, що від закінчення другої світової війни декларація незалежности на світову скалю перетворила майже більйон людей і 9 мільйонів квадратових миль в 42 вільні й незалежні держави. Менше, як 2% світового населення живе тепер на „залежних" територіях. Я не легковажу залишений ще проблем традиційного колоніялізму, які все ще турбують цю установу. Ці проблеми будуть розв'язані з допомогою терпеливости, доброї волі та рішучости. В межах своєї відповідальности наша країна має замір брати участь в розв'язуванні цих проблем не тільки в характері обсерватора, щоб мирним шляхом активний рух народів вивів їх із стану колоній до стану рівних партнерів. Ця постійна хвиля самовизначення, яка так могутньо продовжується, має нашу прихильність і підтримку. Але колоніялізм в його найяскравіших формах є не тільки експлуатацією нових країн старими, поярмленням темної скіри ясною, або поневоленням бідних багатими. Моя країна була колись колонією і ми знаємо, що значить колоніялізм: експлуатація і поярмлення слабих дужими, багатьох нечисленними, правлених, які не дали своєї згоди, щоб ними правлено, без уваги на їх континент, клясу чи колір. Ось чому не можна легковажити факту, що хвиля самовизначення ще не досягла комуністичної імперії, що її населення є куди численніше, як ті, що їх офіційно називається „залежними", та що живуть під кермою урядів, настановлених чужинецькими військами, замість вільними установами, — живуть у системі, яка знає тільки одну партію і одну віру, — яка здавлює дебати, вільні вибори, вільну пресу, вільні книжки і вільний робітничий рух, і яка здвигає мур, щоб правду тримати, як щось чуже, а своїх власних громадян трактувати як в'язнів. Дебатуймо про колоніялізм в цілій повноті і застосуймо принципи вільного вибору та практику вільних плебісцитів до всіх закутин ґльобу . . ."

Виклик до „переговорів до миру"

З'єдинені Держави мають однаково „волю і зброю", щоб противитись агресії в будь-якій частині світу, — заявив президент Кеннеді. Він получив заяву про рішення Америки боронити загрожені комуністичною агресією країни з „викликом" на адресу Совєтського Союзу, щоб він припинив перегони у зброєнні у користь „перегонів у мирі". Президент звернув увагу, що події в найближчих десятьох роках можуть бути рішальними для долі людства на найближчих 10.000 років. „Прирікаю вам, що ми ніколи не переведемо ані спровокуємо агресії, що ми ані не втечемо перед погрозою, ані не викличемо її, і що ми ніколи не будемо переговорювати з боязни, ані теж не будемо боятися переговорювати".

В своєму зверненні до Генеральної Асамблеї през. Кеннеді — за характеристикою перших коментаторів — вдарив однаково в твердий, як і примирливий тон. Першу частину своєї промови Президент присвятив справі самих Об'єднаних Націй, нав'язуючи до трагічної смерти генерального секретаря Даґа Гаммершилда. Він рішуче виступив проти совєтської вимоги встановити замість одного генерального секретаря — „тройку", себто тричленну колеґію секретарів із правом „вета" для кожного з них. „Встановити тріюмвірат або якусь раду чи провід за ротаційною системою в адміністраційних установах ОН, перетворило б порядок в анархію, дію в параліч, а довір'я в безмірний заколот" Президент підкреслив, що річ не йде про одного чоловіка, а про установу. Він спротивився „скарловатінню" сил Об'єднаних Націй та виступив за скріплення авторитету й екзекутивної сили Об'єднаних Націй. Президент виступив за чітке зберігання чартеру Об'єднаних Націй та натаврував совєтський проєкт „тройки", як суперечний чартерові. Коли він висміяв „тройку" з трьома кіньми і трьома візниками, які хотіли б повести віз в три різні напрямки — заля Об'єднаних Націй зареаґувала спонтанними оплесками. В другій частині Президент виступив з сильним закликом перевести міжнародне роззброєння з активною участю і відповідальністю Об'єднаних Націй. „Мусимо скасувати нищильну зброю, бо інакше вона нас скасує". Президент підкреслив, що проблема роззброєння, яка невдачно існує від 15-ох років, не є справою ЗДА ані СССР, а всього людства. Він пригадав прийняття між ЗДА й СССР в минулому тижні принципів такого роззброєння, але тут же звернув увагу, що самі принципи не розв'язують проблеми. Він заповів пред'явлення в недалекому часі детального пляну на ступневе роззброєння з остаточною ціллю генерального і повного роззброєння, під міжнародною контролею, що її переводили б Об'єднані Нації. Він запропонував, щоб переговори про роззброєння почались негайно і велись так довго, поки не доведуть до зреалізування цілої програми. Водночас він запропонував припинення ядрових експериментів і висловив жаль, що Совєти відкинули таку конкретну пропозицію Америки. Тут він запевнив, що Америка „не мала вибору", тільки мусіла рішитись на відновлення підземних ядрових вибухів після того, як СССР почав переводити серію своїх вибухів, підготовлюваних крадькома під час тривання Женевської атомової конференції, в атмосфері, з великою шкодою для людського здоров'я. Президент звернув увагу, що у „відкритому громадянстві", як ЗДА, не можна переводити крадькома таких експериментів, як їх може переводити СССР. Президент запропонував конкретних 6 точок у переводженні ступневого роззброєння, з з останньою точкою — знищенням атомової зброї та способів перевоження. Але проблема миру не залежить від військового роззброєння. Треба створити міжнародне право, щоб його всі шанували і покращати екзекутивну машину Об'єднаних Націй. Президент зажадав теж встановлення міжнародної контролі для міжплянетарного обширу, щоб він служив тільки мировим цілям.

Приступаючи до обмірковування сучасних найактуальніших конфліктів у світі, Президент вказав на пожвавлення комуністичної підривної й агресивної акції в Південному В'єтнамі з використовуванням вже для цього території Ляосу, та з перекиданням таких підривних дій до Бірми і Камбоджі, ба навіть на кордон Індії. Він гостро натаврував називання таких дій „визвольними війнами". Далі, він ширше зупинився на проблемах Німеччини й Берліну, давши недвозначно до зрозуміння, що Америка й Захід не відступлять цим разом від своїх зобов'язань і не залишать берлінського „острова волі" на поталу Москві. Заява Президента в цій справі викликала довготривалі оплески Асамблеї.

Всі вільні країни світу захоплені виступом президента Кеннеді

Об'єднані Нації. — Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй привітала президента Кеннеді стоючки і загальними оплесками, коли він тільки появився на залі. Його промова була шестикратно переривана бурхливими оплесками а коли він скінчив, то уладжено йому овацію. З похмурими лицями мовчки сиділи тільки делеґати комуністичних країн і Куби. Коли тільки Кеннеді скінчив промовляти, комуністи заметушились пакувати свої папери і перші рушили до виходу. Зате — як зауважує в своїх коментарях „НЙ Таймс" — деякі азійсько-африканські делеґати були „розчаровані", що Президент, говорячи про колоніялізм, на одну дошку поставив також совєтський колоніялізм: Вони, мовляв, завжди є проти того, щоб порівнювати ці дві справи! З-поза залі Об'єднаних Націй — похвалу для виступу през. Кеннеді висловив кол. президент Айзенгавер. Зате в конґресових колах — читаємо в газетних повідомленнях — республіканські сенатори висловлювали деякі критичні завваги, що „забагато говориться", під час коли комуністи заскакують світ доконаними фактами у свою користь. Серед невтральних і латино-американських країн найбільше признання викликала рішуча постава Президента за миром, роззброєнням та проти перегонів у зброєнні і проти ядрових експериментів. Західньо-европейські делеґати, між ними англійський міністер закордонних справ лорд Гюм і голяндський міністер М. А. Г. Люнс, висловили найбільше признання для твердої оборони установи Об'єднаних Націй та за підкреслення конечности розв'язання конфліктів у переговорах.

ЗДА пред'явили Об'єднаним Націям плян міжнародного роззброєння

Об'єднані Нації. — У доповнення проголошених Президентом в минулий понеділок в його промові перед Генеральною Асамблеєю Об'єднаних Націй шістьох пунктів, як напрямних у міжнародному роззброюванні, З'єдинені Держави зголосили в той сам день до Об'єднаних Націй програму триступневого роззброєння. Вона має характер декларації, із широким вступом та деталізованими трьома стадіями роззброєння. Перша стадія складається з таких підвідділів: а) встановлення Міжнародної Організації Роззброєння, б) зредукувати збройні сили і зброєння, в) зупинити і зредукувати ядрову небезпеку, г) зредукувати засоби перевоження ядрової зброї, д) сприяти мирному користуванні сферненим обширом, е) зредукувати риск війни внаслідку випадку, кепського рахунку та несподіваної атаки, є) зберегти мир. Друга стадія охоплює такі справи: а) Міжнародна Організація Роззброєння, б) Дальше зменшення збройних сил і зброєння, в) дальше зменшення ядрової загрози, г) дальше зменшення способів перевозу стратегічних родів ядрової зброї, д) збереження миру. Врешті у третій стадії підводиться підсумки всіх попередніх заходів та завершується програму. За газетними коментарями, пред'явлений проєкт не є детальним пляном роззброєння з цифрами, датами і способом його практичного переведення а радше базою для дебат на форумі Генеральної Асамблеї та найближчої міжнародної конференції роззброєння.

Президент використав свої відвідини в ОН для скріплення взаємин з південно-американськими країнами

Ню Йорк. — Негайно після виголошення в дні 25 вересня ц. р. своєї промови в ОН през. Кеннеді взяв участь в обіді, влаштованому амбасадором ЗДА до Об'єднаних Націй Адлеєм Стівенсоном для голов делеґатів держав Латинської Америки до ОН. Водночас із цим повідомлено, що на вівторок, 26 вересня визначена кількагодинна зустріч президента Кеннеді з президентом Арґентини Артуром Фрондізі, який перед своїм приїздом до Ню Йорку відвідав нового президента Бразилії Хоао Ґулярта і президента Венесуелі Ромуля Бетанкурта і відбув з ними довші розмови. Крім того протягом цих днів відбулося кілька принагідних зустрічей през. Кеннеді з окремими представниками південно-американських країн. Усі ці зустрічі і розмови мали на меті скріплення політичних й економічних взаємин в рамцях Західньої Гемісфери, встановлених особливо ж останнім часом під час міжамериканської конференції в Пунта дель Есте в Уруґваї. Крім того темою розмов були теж і загально міжнародні справи, між ними і справа Німеччини і Берліну, як теж справа наслідства на становищі Генерального секретаря ОН.

Монґі Слім зречеться президентури Асамблеї, коли стане секретарем ОН

Об'єднані Нації. — Президент теперішньої Генеральної Асамблеї ОН, тунізець Монґі Слім, заявив, що коли б його вибрали діючим тимчасовим секретарем Об'єднаних Націй, то він зречеться свого становища президента Генеральної Асамблеї. Він пішов цим назустріч сумнівам головно з французького боку, чи з'єднання в одних руках становищ президента Генеральної Асамблеї та діючого генерального секретаря відповідало б духові чартеру Об'єднаних Націй. Монґі Слім відразу звернув увагу, що трудно буде виконувати одночасно обидві ці функції. Він підтримує своє давнє становище, що він міг би прийняти тимчасове наступництво по вбитому Гаммершилдові тільки у тому випадку, якщо його кандидатуру підтримають азійсько-африканські країни. Справа наступництва на становищі секретаря ОН все ще дебатується в кулюарах Об'єднаних Націй. За чартером ОН, кандидата на генерального секретаря має запропонувати Рада Безпеки. СССР заповів, що він закладе „вето" проти кожного кандидата, будучи в принципі проти одноособового генерального секретаря, а за „тройку". Але Ради Безпеки взагалі не можна скликати: її теперішній преидент, Натан Барнес з Ліберії заявив, що всі його старання в тому напрямку безуспішні, бо представник СССР заявив, що він не засяде разом з представником Вільного Китаю. Це, очевидно

КОНҐРЕС НЕ МОЖЕ ПОГОДИТИСЯ В СПРАВІ ДОПОМОГИ ЗАКОРДОНОВІ

СЕНАТ ОБСТОЮЄ $4 БІЛЬЙОНИ, А ПАЛАТА ХОЧЕ ПРИЗНАТИ МЕНШУ СУМУ НА ЦЮ ЦІЛЬ

Вашинґтон. — Сенатсько-Палатна конференція в дні 25-го вересня під час тригодинного засідання не могла погодитися в тому, яку суму признати на видатки на закордонну допомогу в цьому фінансовому році, що кінчається 30-го червня 1962-го року. Менше як $100 мільйонів ділили становища обидвох груп: бо сенатори домагалися, щоб Конґрес признав на закордонну допомогу принаймні $4 більйони, а в імені Палати Репрезентантів домагалися зменшити цю суму якнайбільше, принаймні на $100 мільйонів. Сенатори погрожували, що вони зречуться своїх становищ в конференції, і Сенат мусітиме вибрати нових делеґатів на конференцію. Одночасно голова підкомісії видатків в Палаті конґресмен Отто Я. Пессмен, який очолює Палатну конференцію, заявив, що він хоче внести резолюцію про відкладення цієї справи аж до січня 1962-го року, щоб Конґрес міг закінчити свою першу сесію тепер, не вирішивши, яку суму ЗДА мають видати на допомогу закордонові. Конґресмен *Пессмен є противником* допомоги закордонові. Справа висоти допомоги закордонові є головною причиною того, що Конґрес не міг досі закінчити своєї праці, що плянували на минулу суботу. Тепер плянують закінчити цьогорічну сесію у вівторок 26-го вересня, а якщо воно не вдасться, то в середу 27-го вересня. Коли б сенатські члени конференції дійсно зреклися своїх становищ, то це протягнуло б працю Конґресу. Сенат мусів би найменувати нових членів конференції, які, можливо, скорше, могли б прийти до порозуміння з конґресменами. Існує ще й така можливість, що може забракнути потрібного кворуму в Палаті Репрезентантів, бо численні конґресмени виїхали ще минулого тижня додому, сподіваючися, що сесія буде закінчена в суботу. В суботу на всіх 437 конґресменів було присутніх тільки 300, не є відомо, скільки є їх тепер. Потрібний кворум виносить звичайну більшість. Конґресмен Джан Мек Кормек запевняв, що ще є потрібне кворум в Палаті, щоб вона могла схвалити рішення конґресової конференції. Між сумами, що їх ухвалили обидві Палати на допомогу закордонові, є така різниця: Сенат погоджується на суму $4,034,000,000, а Палата тільки на суму $3,777,000,000. Сенат погодився б на дещо меншу суму, але тоді треба б окремо признати видатки на Корпус Миру.

Голова Демократичного Комітету закидає безвідповідальність конґр. Міллерові

Клівленд, Огайо. — Голова Демократичного Крайового Комітету Джан М. Бейлі, промовляючи на зборах повітової демократичної організації, оскаржував в невідповідальності голову Республіканського Крайового Комітету конґресмена В. Міллера. Бейлі казав, що Міллер „пробує робити політику з тієї міжнародної кризи, яка вирішує справу життя і смерти людства". Провідник демократів заявив, що це не є безпечна гра, і що „республіканці повинні мати більше глузду". Бейлі мав на думці недавню заяву Міллера, який заявив, що президент Кеннеді веде „нерішучу" політику в справі Берліну, і тому ЗДА „віднесли поразку" в цій справі. На думку Бейлі Міллерові промови змагають до того, щоб „захитати довір'я американського народу до свого Президента". Бейлі називає заяви конґресмена Міллера „безвідповідальними".

Айзенгавер сподівається, що республіканці здобудуть більшість в Палаті в 1962 р.

Ґеттисбурґ, Па. — Колишній президент Двайт Д. Айзенгавер запросив 25-го вересня до себе провідників Республіканської партії, з якими обговорив виборчу стратеґію в 1962-му році. Айзенгавера відвідали: голова Республіканського Крайового Комітету конґресмен Вілліям Е. Міллер, голова Сенатського Виборчого Комітету сенатор Беррі Ґолдвотер і голова Конґресового Виборчого Комітету конґресмен Боб Вилсон. Всі вони разом із Айзенгавером заявили, що чули мову Президента на телевізії і погоджуються з виводами Кеннеді. Ця заява тим цікавіша, що в останніх днях республіканці почали критикувати закордонну політику Кеннеді. Щодо виборів в 1962-му році, то Айзенгавер заявив, що республіканці мають вигляди здобути більшість в Палаті Репрезентантів в 1962-му році. Там тепер демократи мають 263 конґресменів, а республіканці — 174. Щоб здобути контролю Палати, треба здобути 45 нових становищ. Щодо Сенату Айзенгавер сподівається, що там республіканці зможуть поліпшити своє становище на 4-8 місць. Тепер в Сенаті демократи мають 64, а републіканці тільки 36-ох сенаторів.

В АМЕРИЦІ

● **Колишній президент Двайт Д. Айзенгавер** при кінці тижня був у Ню Йорку і в суботу грав в ґольфа на грищі ґольфового клюбу в Норт Гіллс, Лонґ Айленд. Президентська невістка пані Джан С. Д. Айзенгавер під час закупів залишила свою ручну торбинку в одній із крамниць на 5-ій евеню, і коли вернулася, вже її не було. В торбинці була готівка 20 дол. та дещо з біжутерії.

● **З летунської бази** Ванденберґ в Каліфорнії 23-го вересня випущено далекосяжну ракету „Титан", яка з успіхом перелетіла 4.500 миль і впала біля острова Вейк на Пацифіку.

● **Аґент Секретної Служби** в Ню Йорку А. Е. Вітакер повідомив, що появилися підроблені 10-долярові банкноти. Їх досі знайдено на кінських перегонах в Велмонті, в одному нічному клюбі і в кількох барах і крамницях із алькогольними напоями в горішній частині міста. Папір цих банкнотів не має червоних і синіх ниток, є тяжчий від правдивих банкнотів. Їх ґраверське викінчення не є таке докладне в деталях, як у правдивих.

● **Дипломати в Об'єднаних Націях** мусять знати по кілька мов. Покійний Гаммершилд говорив плавко по шведськи, англійськи, французьки і німецьки, а гірше володів ще італійською і російською мовами. Новий президент Генеральної Асамблеї Монґі Слім говорить — крім арабської мови — французькою і англійською та дещо італійською.

● **Світовий Банк** і Міжнародне Розвиткове Товариство видали в минулому році позичок на суму $711 мільйонів.

У СВІТІ

● **Два комуно-китайські** цивільні пільоти прилетіли з провінції Шантунґ у східньому Китаї до Південної Кореї і просили дати їм політичний азиль. Їх легкий літак, власність Шанґгайської адміністрації на летовищі, розбився при приземлюванні, але летуни вийшли ціло.

● **В Альжирі** в минулому тижні була така одна доба, в якій вибухли 24 бомби в різних містах і годинах, себто в пересічі що години одна бомба. Терористичною діяльністю в Альжирі займаються тепер не тільки арабські націоналісти, але й французькі, які воюють більше проти де Голя, як альжирських арабів.

● **Голляндська королева** пред'явила рекордовий в Голляндії військовий бюджет на 514 мільйонів дол. в цьому році, при чому заповіла, що на наступний рік видатки на збройні сили зростуть до 572 міль. долярів, а в 1963 році до дол. 593 мільйонів. Королева звернулась з закликом до народу, щоб він обмежувався в інших своїх видатках з уваги на конечність збільшити голляндську збройну силу.

● **У зв'язку з тайною катастрофи літака Гаммершилда** міжнародна преса пригадує, що по нинішній день невідомо, хто вбив іншого великого шведського дипломата, князя Бернадотте, який в 1948 р. поїхав до Єрусалиму годити жидів з арабами. До його авта підскочив якийсь чоловік і кількома стрілами вбив його та втік. Хоч уряд призначив $20,000 за виявлення вбивника й членів змови, ніхто нічого не доніс, а слідство поліції не дало ніяких наслідків.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Нехай живе самовизначення!

До золотої книги промов і думок, що формували й формують історію, без сумніву, повинна ввійти промова президента Джана Ф. Кеннеді, яку він виголосив до Загального Зібрання Організації Об'єднаних Націй в Ню Йорку в понеділок 25-го вересня. Заслуговує вона на це як своєю блискучою формою, так і своїм змістом. Так може говорити тільки великий провідник великої нації, свідомий своєї сили, ролі і відповідальности.

Очевидно, що головним моттом цієї промови була справа миру. Нічого в цьому дивного, бо ж, кажучи власними словами президента Кеннеді, — „або людство припинить війни, або війни викінчать людство". Ставши перед такою дилемою, не можна інакше думати й не можна інакше поступати. Мир мусить бути першою і останньою ціллю кожної відповідальної людини і кожної відповідальної нації, бо інакше наша планета справді готова обернутись у ще одну мертву вогненну кулю в космосі.

Проте, бажання миру за всяку ціну не тільки не веде до миру, але цілком навпаки: воно може приспішити та заохотити до війни агресивних спекулянтів на загальному бажанні миру, на боязні перед війною. І тому президент Кеннеді ясно й недвозначно з'ясував основні передумови миру, між якими, побіч загального і контрольованого роззброєння, побіч допомоги збоку тих, що мають більше, тим, що мають мало, побіч міжнародного правопорядку й законности, поставив і справу остаточної ліквідації колоніялізму та самовизначення всіх народів, зокрема тих, що попали в колоніяльну залежність рабовласницької комуно-московської імперії і перебувають в ній під терором, вдержувані брутальною силою. Живемо в добі самовизначення, — говорив президент Кеннеді, — але ця велика хвиля самовизначення ще навіть не заторкнула Совєтського Союзу. Так, доконче треба дебатувати над справою самовизначення, але над самовизначенням усіх народів, включно з тими, що перебувають у колоніяльній залежності від диктатури в Москві. Так само, як справа роззброєння є не тільки справою Америки і Совєтського Союзу, але всього людства, бо від цього залежить дослівно його життя або смерть, так і справа повної ліквідації решток західнього колоніялізму і совєтського рабовласництва мусить стати проблемою всього людства, бо від цього залежить мир або війна, життя або смерть, так, як і від роззброєння. Кожний нарід і кожна людина, що мають недостачі або терплять неволю, повинні знати, що вони не самі, що по їх боці є не тільки симпатії Америки, але й її готовість допомогти їм своїми великими засобами і ресурсами, — заявив президент Кеннеді під гучні оплески присутніх.

Слухаючи заяву президента Кеннеді в справі колоніялізму і самовизначення, можна було мати враження, що він говорить це й під впливом тієї телеграми, яку минулої суботи переслав йому УККомітет, про що було повідомлення в попередньому числі. Очевидно, промова Кеннеді була готова і в деталях опрацьована ще поки дійшла до нього телеграма УКК, але його виступ у цій справі потверджує з тим більшою силою і переконливістю, що визвольна справа поневолених Москвою народів є таки справді головною проблемою світу, а її дотеперішнє занедбання чи промовчування є одною з головних причин перманентної кризи.

Виступ президента Кеннеді з ясним і недвозначним висуненням справи самовизначення поневолених Москвою народів відкриває нові великі можливості для розгляду цієї проблеми на міжнародному форумі. Представники цілого ряду народів і країн, які не вважали за відповідне прилучитися до мужнього виступу канадійського прем'єра Діфенбейкера в цій самій справі на минулорічній сесії Генеральної Асамблеї ОН, можуть мати нову заохоту у виступі президента Кеннеді. Можна також припускати, що Москва, якщо не промовчить і не зігнорує цієї заяви американського президента, попаде в справжній шал обурення і зареагує на неї новими випадами і нападами. Так чи інакше, висунення президентом Кеннеді на міжнародному форумі проблеми самовизначення поневолених Москвою націй може більше, ніж будь-яка з інших висунених ним проблем, вияснити ситуацію, бо або потвердить або до решти вб'є надію на можливість відвернення війни і встановлення миру без нового воєнного катаклізму.

„Москва сльозам не вірить"

В колах російської еміграції викликала широкі дебати стаття російського публіциста Георгія Александрова, надрукована в „Новому Русскому Слові" з 4 вересня ц. р. під назвою „Москва сльозам не вірить". Виступ його тим більше сенсаційний, що Георгій Александров — репрезентант нової еміграції, корінний москвич з походження, людина, що прожила більшу частину свого життя в Москві, і, як сам стверджує, „знає Москву, її дух, її історію, московські звичаї й обичаї" краще за багатьох російських професорів.

В різноголосому хорі російської політичної еміграції, з її чорносотенцями, шовіністичними лібералами, солідаристами й федералістами, об'єднаними тезою про неподільність „російської імперії", Г. Александров є „білим круком". Перейшовши історію перших і передових слов'янських демократій Київської Руси і Новгорода, жорстоко знищених татарами і Москвою, Александров дає огляд і аналізу загарбницької політики Москви й московського імперіялізму і водночас — характеристику самого ж „Московського государства", що в ріках крови топило свободу підкорених племен і народів. „Це була держава, — стверджує він, виставляючи крапки над „і", — в якій усі її громадяни були безправними рабами, де законом була сваволя коронованих деспотів, де знаряддям внутрішньої політики були донос, катівня, допити, диби, нагай і сокира. Держава, яка відгородила себе залізною стіною від Заходу, тримаючи своїх громадян у страхітливому неуцтві, матеріяльній і духовій нужді. Держава, яка перетворила релігію і церкву в безсильне і сліпе знаряддя своєї політики, обернула домашнє вогнище в тюрму, матір і жінку — в рабинь, закрила жіноче обличчя і запечатала їй уста, замкнула жінку в теремі й закріпостила на віки вічні вільного хлібороба, ремісника, взяла в свої руки і відібрала у свого купця право вільної торгівлі з Заходом, позбавила русску людину всіх людських прав і гідностей, що ними користувалися її предки в Київській Русі і в республіках Новгороду та Пскова". В дальшому Александров доводить, що традиції цього рабовласницького „Московського государства" перейняла в наш час совєтська держава, яка є „тією ж Москвою", що й колишня, з „тими ж самими принципами самодержавства і деспотизму" і яка приносить „те саме рабство і гніт для своїх громадян і поневолення для інших вільних народів".

Коротко кажучи, автор статті „Москва сльозам не вірить" дав ту ж саму аналізу й характеристику московського імперіялізму, що з нею виступали і виступають представники поневолених Москвою народів. Тому виступ його викликав озлоблені репліки збоку деяких патентованих еміграційних російських патріотів і експертів від російської історії, які договорилися у своїх відповідях до того, що автор цієї статті ллє воду на млин „ворогів Росії" і завдає своїм виступом великої шкоди спільній „русскій справі". Свої позиції обстояв Александров у черговій статті п. н. „Москва без ілюзій", надрукованій у „Н. Р. Слові" з 21 вересня. В цій статті він розторощує своїх опонентів, підтримуючи далі тезу про тотожність совєтського комунізму з „історично деспотичною, агресивною імперіялістичною Москвою".

Відзначаючи слушність поглядів Георгія Александрова на істоту і характер московського імперіялізму і його загарбництва, все ж таки треба ставитися із застереженням до виеліміновування ним з традицій „московського государства" таких типово московських поневолювачів, як Петро І, Катерина II та ін. і до його невиразної концепції майбутньої „демократичної і гуманної Росії".

Б. Лаврівський

ПЕРШИЙ ТИЖДЕНЬ НОВОЇ АСАМБЛЕЇ ОН

Пам'яті покійного генерального секретаря Даґа Гаммаршилда було присвячене перше засідання Асамблеї. Усі делеґації, не виключаючи Югославії, одноудушно віддали пошану пам'яті цієї людини, підкреслюючи її відданість ідеї ОН. Лише два голоси пролунали відокремлено: СССР і Польща, згадуючи про смерть Гаммершилда, зауважили, що з „політикою" його вони не згоджувалися. Багато делеґатів із здивуванням коментували цю дивовижну заяву, бо ж представник СССР був одним із заступників... генерального секретаря.

Знаменні були слова одного з представників Африки, який звернувся до великих держав з словами: „Коли будете розважати справу, чи має організація ОН далі існувати, то пам'ятайте про Африку, яка вірить в ОН і признає їх необхідність". Представник Гани, підкреслюючи „дивні" обставини смерти Д. Гаммершилда, згадав про смерть Люмумби. Представник Тайленду висловив щире співчуття шведському народові, який уже двох визначних своїх синів утратив на службі всесвітньому мирові: перший був граф Бернадотте.

Промовистий образ настроїв делеґацій дав перебіг засідань Головної Комісії яка затверджує порядок денний Асамблеї. Складається вона з 20 членів — 7 голов окремих комісій та 13 віце-президентів.

Великий бій провадився довкола питання про заборону атомових вибухів під дійсною міжнародною контролею, яку запропонували ЗДА й Англія. Совєти гостро спротивилися цьому питанню, бо воно — „чисто пропаґандивне й неясне", а заборона вибухів має, мовляв, обговорюватися в рямцях загальної дискусії про роззброєння, яка — додамо — за 15 років не дала ніякого вислідду.

„Де були західні держави 3 роки?" — запитав представник СССР. Однак, більшістю 16 голосів це питання було затверджене, а проти заборони атомових вибухів голосували три „миролюбні" держави: СССР, Болгарія й Чехо-Словаччина.

Куба поставила питання про „загрозу міжнародному мирові й безпеці від нових плянів агресії ЗДА". Представник ЗДА запротестував, домагаючись уміщення слів: „Скарга Куби". Совєти запротестували й собі, бо, мовляв, „агресія є фактом". Після дискусії Куба погодилась на пропозицію ЗДА, бо не було шансів, щоб перейшла попередня редакція.

Багато часу забрало питання про Мадярщину. Як відомо, ОН для дослідження справи здушення повстання на Мадярщині визначили представника Нової Зеляндії, сера Л. Мунро, який не міг фактично перевести дослідів, бо мадярський уряд відмовив усякої співпраці. Л. Мунро запрошено взяти участь в засіданні за звичаями ОН. Совєти зі своїми сателітами заквестіонували право п. Монро бути приявним на засіданні. Більшістю всіх проти відомої вже трійки голосів комісія запросила офіційно п. Мунро, хоч інші високі комісари не потребують такого запрошення. Совєтський бльок арґументує: „З цинічною відвертістю" ЗДА хочуть інтервеніювати в чисто внутрішні справи Мадярщини, яка є членом ОН ... так звана справа Мадярщини є „справою холодної війни". Такої справи не існує. Для піднесення престижу ОН треба скінчити з практикою деяких держав використовувати ОН для своїх інтересів ... Дивне, що представники Кіпру й Ліберії можуть порівнювати португальську колонію Анголю з незалежною европейською державою високої культури ... На якій підставі ОН можуть судити, чого потрібно Мадярщині?.. Пост п. Мунро мусить бути зліквідований ..."

П. Мунро заявив: Не є то жадна „холодна війна", бо ОН осудили СССР за агресію на Мадярщині. Асамблея домагалася переведення в тій країні вільних виборів і виведення з неї совєтського війська. Громадяни, що брали участь в повстанні, досі перебувають в тюрмах. До цього часу на Мадярщині нічого засадничо не змінилося. Можна твердити, що совєтські війська залишаються на Мадярщині згідно з Варшавською угодою. „Але хто з тих, що сидять за цим столом, справді в це вірять?" Самовизначення народів — це є справа, яку ОН мусять розважити. Більшістю 15 голосів проти комуністичних трьох (Гана й Ніґерія стримались) справа Мадярщини ввійде на порядок денний Асамблеї.

Справу Тибету рішено в подібний спосіб після короткої дискусії: арґумент, що Тибет є інтеґральною частиною червоного Китаю, не переконав більшости.

В справі Китаю дискусія провадилася в площині фактично редакційній: внесок Нової Зеляндії „про репрезентацію Китаю в ОН" і внесок СССР „про привернення законних прав Китайської Народної Республіки". Проти совєтської редакції висунуто арґумент, що вона пересуджує існуюче положення, коли в ОН є представник „законного" Китаю, і що пропозиція Нової Зеляндії охоплює цілу справу Китаю. Комісія знайшла „Соломонове рішення": питання в редакції Нової Зеляндії прийнято більшістю 15 голосів, 5 здержалися. Совєтську резолюцію прийнято 7 голосами проти трьох (Китай, Коста Ріка й Філіппіни), 10 здержалися від голосування.

Обмежимося цими знаменними прикладами, які до певної міри насвітлюють настрої Асамблеї в цій першій стадії її ділової праці.

Перший тиждень минув в атмосфері чуток і передбачень, але слідне було одно: дійсна „дипломатична" праця відбувалася поза стінами будинку ОН.

Найбільшу увагу привертають дві справи: виступ президента Кеннеді в понеділок і перше засідання Ради Безпеки в справі прийняття нових членів. Як відомо, до прийняття приготовані три майбутні члени ОН — Мавританія, Сієрра - Леоне й Монголія. Совєти мають спротивитися прийняттю двох нових африканських держав, якщо не буде прийнята Монголія. Становище Національного Китаю, від якого фактично залежить прийняття Монголії, може ще в якійсь мірі змінитися. Припускають, що на одним засіданні справа не рішиться.

Натомість зволікання з призначенням тимчасового генерального секретаря і утопійний плян заступити його „громадою" помічників секретаря не може толеруватися.

Особливо менші держави енергійно висувають цю справу, і можливість — єдина при теперішній конституції ОН — призначення тимчасового секретаря Асамблеєю вважається за реальну.

Перший тиждень праці Асамблеї не дає певних підстав для укладання гороскопів, з одним лише винятком: комуністичний бльок дещо переціннив свої можливості н розумінні повного використання тяжкої ситуації в ОН, викликаної смертю Даґа Гаммершилда.

І. Світ

СЬОГОДНІШНЯ ЯПОНІЯ

Держава з населенням понад 90 мільйонів, з надзвичайно розвиненою промисловістю та прекрасно організованою торговельною системою і широкою освітньою мережею має всі підстави бути рішальною силою у світовій політиці. Але на перешкоді цьому стоїть пам'ять народів Азії про її мілітарні пляни, що так ґучно завалилися.

Політичні кола Японії шукають шляху для здійснення своїх мрій — увійти в коло великих держав світу. Це є завданням уряду та парляменту, які зустрічаються з гострою опозицією, бо значна кількість політиків воліє використовувати сучасну міжнародну ситуацію для поліпшення внутрішнього життя країни, як втручатися в світову завірюху.

Два головних питання стоять перед Японією: відносини з червоним Китаєм, що має колосальний ринок збуту для японської промисловости і — відносини з Америкою, зокрема з її політикою в Азії.

На друге питання Японія вже не раз дала виразну відповідь, щож до першого, то воно раз-у-раз вилазить нагору, але кожного разу урядові кола та керівні політичні партії вважають справу не актуальною.

На шляху до виходу Японії на міжнародну арену недавно зробила вона перший крок, на який світова преса не звернула належної уваги, хоч цей крок треба вважати за першу спробу країни вранішнього сонця виявити своє власне обличчя. Це була нота японського уряду у відповідь на передану Мікояном вимогу Москви, щоб Японія розірвала договір про взаємну безпеку, укладений з Америкою.

У цій ноті, адресованій персонально Хрущову, прем'єр Ікеда обвинувачує Москву в тому, що вона втручається у внутрішні справи Японії, порушує міжнародні звичаї і, говорячи про шкідливість військових бльоків, сама має договори про військову допомогу з червоним Китаєм і Північною Кореєю.

В ноті японського прем'єра Ікеди є кілька знаменитих речень, де він вказує на подвійну гру Москви, яка проповідує мир, а тим часом підготовляється до війни, говорить про добрі взаємовідносини, а сама їх перша підміновує. „Все це порушує власні совєтські заяви про політику уряду СССР", - стверджує прем'єр Ікеда і запитує: „Де ж ваша послідовність?"

Відповідаючи на совєтський закид, що „американсько - японський договір про взаємну безпеку становить перешкоду на шляху до нормалізації японо - совєтських взаємовідносин", Ікеда заявляє: „Нарід Японії переконаний, що це Совєтський Союз мусить відкрити шлях до мирового договору, повертаючи Японії території, які є інтеґральною її частиною".

Це є справа Курілів — 32-ох скелястих малих островів вулканічного походження, які тягнуться від рогу Лопатка на Камчатці до острова Хокайдо. Не мають ці острови доброї затоки для кораблів і більшість з них зовсім не заселена, хіба влітку приїздять рибалки.

Курільські острови відкрив у 1634 р. голляндський мореплавець Мартин де-Вріс, а у 18 столітті північну їх частину окупували москалі, які шукаючи хутра, в першу чергу зліквідували тубільців-айнусів. В минулому столітті між Росією і Японією було немало конфліктів у зв'язку з тими островами, навіть відбувалися військові сутички, зокрема біля о. Етофору. В одній з тих сутичок москалі проявили надзвичайну жорстокість: вночі вирізали доногн японську залогу, з якою перед тим вели мирові переговори. В 1875 р. Японія погодилася на московську окупацію о. Сахаліна вобмін за Курільські острови, але в 1904 році під час московсько - японської війни острів був окупований японцями і мировим договором у Портсмуті в 1905 р. поділений на дві частини — московську північну і південну японську.

У 1946 році Сахалін разом з Курільськими островами був окупований большевиками, які розбудували тут укріплення для охорони Охотського моря з його важливими шляхами сполучення.

Твердість японської політики у відношенні до червоної Москви є покажчиком настроїв не тільки в самій Японії, але також в Азії. Цією твердістю засвідчує також Японія своє ставлення по боці вільного світу у боротьбі з московським імперіялізмом, прихованим під маскою миролюбства та співчуття азійським і африканським народам у їх визвольних змаганнях. Треба сподіватися, що Токіо буде послідовним у цій своїй політиці і остаточно повернеться до традиційної антимосковської політики.

Рівночасно нота японського прем'єра Ікеди є свідченням повної внутрішньої стабілізації Японії, скріплення її консервативних партій та занепаду впливів лівих течій і майже повної ізоляції комуністів, які здобули собі певні позиції в перших роках американської окупації, коли все політичне життя Японії було розбите. Сьогодні часи вже інші й інші вітри дують з островів японської імперії, нарід якої звик до землетрусів, до страшних тайфунів, до невпинної боротьби з природними стихіями.

В ГОРАХ

Вже трави білі від роси
На рідному узгір'ї.
Пливуть дівочі голоси
В липневе надвечір'я.
І я схвильований стою,
Де верби над потоком,
Своє дитинство впізнаю
Веселе, карооке...

**

Відшуміли дощами грози —
І зітхнули старі дуби.
Якщо в мене на віях сльози,
Сльози радости — не журби.
Стільки сонця влилось у груди,
Хоч довіку землі світи!
І проходять з піснями люди
У весняні мої світи.

Є. ТИТИКАЙЛО

КАНАДА І ЗДА

Журналіст пресового концерну Скріппса - Говарда Ричард Старнс, пробувши кілька днів у Канаді, написав низку статтей до часописів цього концерну, в яких з'ясовує теперішній стан канадійсько-американських взаємин. В одній статті він пише, що американець, перебуваючи в Канаді, починає відчувати, що він „нічогісінько не знає про свою батьківщину".

І так, пересічний американець, пише Старнс, думає, що його країна всіма засобами намагається мирним способом пройти крізь хащі світової атомової політики. Але в Канаді цей американець довідується, що його батьківщина нічого іншого не робить, як тільки старається розпалити атомову війну.

Журналіст Старнс наводить статтю із канадійського двотижневика „МеКліns", в якій пишеться про те, що ЗДА мають „обережно ліберального президента" Кеннеді, але вони „виявляють численні познаки гострого скручування направо". Також „Ди Торонто Телеграм" недавно надрукував статтю проти американських військовиків, які, мовляв, пропаґують „превентивну війну".

Про „войовничість" ЗДА говориться в Канаді так часто, що ця справа поволі починає збуджувати серед канадійців ворожі супроти ЗДА настрої, хоч Канада довгі роки була і є традиційним приятелем Америки. Канадійці, як завжди, чемні і гостинні у відношенні до окремих американців, але, на жаль, „протиамериканізм вже є дійсністю в Канаді". Причиною цього явища є, в першу чергу, переконання канадійців у тому, що ЗДА хочуть розпочати атомову війну, щоб знову вибитися на перше місце в світовій політиці, яке вони втратили внаслідок совєтських космічних успіхів, втрати Ляосу та „жахливого приниження після ідіотичної інвазії на Кубу".

В Канаді вже й раніше було невдоволення з того приводу, що в економіці вона мусить бути „хвостом американського паперового змія". Тепер до економічних прикрощів доходять ще й політичні. А проте, Старнс не припускає можливости, щоб Канада змінила курс своєї закордонної політики і виступила з членства в Північно - Американському Порозумінні (НАТО) або Північно - Американській Обороні. Не заноситься, покищо, й на те, щоб Канада визнала комуністичний Китай. Але американський журналіст стверджує, що зростає число канадійців - прихильників програми.

Ці настрої почасти заважили на тому, що в Канаді недавно постала нова політична партія, яка таки й назвалась Новою партією. Канадійці з увагою приглядаються до цієї політичної організації, яка в наступних виборах може зібрати поважне число голосів. Це буде осторогою для всіх американських компаній, які мають свої філії в Канаді.

Нову партію створено минулого місяця. На її чолі стоїть довголітній прем'єр - соціяліст саскачеванської провінції, колишній баптистський проповідник Томмі С. Даґлес, який з успіхом здійснив у своїй провінції соціяльну програму.

Однак, навіть найгарячіші прихильники Даґлеса не сподіваються, щоб у найближчих виборах він здобув більшість. Немає виглядів і на те, щоб це сталося в других виборах. Але найзавзятіші вороги Даґлеса признають, що самий факт створення Нової партії є успіхом її організатора і свідчить про те, що наростають глибокі зміни в загальній опінії канадійців.

Даґлес заявив, що в найближчому часі розпочнеться в Канаді боротьба за те, „хто має контролювати підприємства: уряд — для добра всіх людей, чи великі корпорації для свого власного збагачення". Голова Нової партії вважає, що коли „канадійські філії американських компаній йтимуть проти крайової політики, то їх треба буде удержавити".

На думку Старнса, загроза американським компаніям від Нової партії не є така страшна для ЗДА, як зміна канадійської закордонної політики, про яку згадувано на початку цієї статті. Головна радарова оборонна лінія ЗДА йде двома поясами через Канаду, бо досі там вірили, що все те, що є добре для ЗДА, є добре й для Канади.

Провід Нової партії деколи ставить під сумнів цю істину.

Лев Ясінчук

В НЕЗАБУДЬ СУЩИМ І ГРЯДУЧИМ ПОКОЛІННЯМ

(У 80-РІЧЧЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ")

(7)

Другий журнал, „Учитель", виходив від 1 червня (н. ст.) 1889 р. до вибуху війни. Останнє його число вийшло 20 травня 1914 р. „Учитель" містив статті (від 1892 р. фонетичним правописом) про виховні й шкільно - вчительські справи, про останні наукові здобутки, збагачував українську педагогічну літературу, зв'язував наше вчительство й загалом наше шкільництво з Заходом. Брали в ньому участь: Роман Заклинський, д-р Остап Макарушка, проф. Іван Созанський, Василь Радзикевич, Олекса Іванчук, д-р Іван Копач, д-р Василь Щурат, М. Гехтер, Іван Юцишин, д-р Іван Франко, Степан Ковалів, Григорій Шерстюк, С. Черкасенко, Я. Чепіга, Борис Грінченко, Олександер Кониський, Михайло Грушевський й багато інших педагогів - публіцистів.**

З нагоди участи Педагогічного Т-ва у крайовій виставці в Львові „Діло" у статті „Наша просвітна організація в 1904 році" писало:

„Діяльність та, як вказують понижчі дані, справді благодатна для нашої народної справи, так що нині вже можна сказати, що Товариству Педагогічному судилося сповнити ті задачі в нашім просвітнім розвитку, до яких властиво обов'язані публічні власті".

Не міг поминути зростаючого значення Т-ва Іван Франко, який вмістив у своєму „Нарисі історії українсько - руської літератури" таку прихильну замітку: „Досить рухливости у 80-их рр. розвинуло новозасноване Р. Т. П., що 1884 р. розпочало своє видавництво популярно - наукових книжечок".

Очевидно, кожному навіть негаразд обізнаному стане ясним, що така діяльність вимагала велетенських коштів, які могли прийти тільки від власного громадянства, бо 1912 р. сойм перестав виплачувати Педагогічному Т-ву допомогу на школи у висоті 12.000 корон річно і того самого року міністерство освіти стримало виплату 8.000 корон, які давало на устаткування шкільного кабінету та навчальне приладдя для дівочої учительської семінарії.

Тож Товариство придумувало різні способи для добування грошей: малі скарбонки по приватних домах та інституціях, заведення охоронної наліпки з гербом Галицької України на сірниках виробу шлезької фірми, олівцях, ручках, радирках, листовому папері, пасті до взуття і т.п. За рекляму для тих підприємств Товариство одержувало відповідний процент від продажу. Заведено купони з емблемою Т-ва для купців різних бранж, і громадянство при закупах грозило фірмам бойкотом, коли не будуть видавати таких купонів. У 1911 р. появилися оплачувані в користь Т-ва картки, що звільняли їх власників від святочних частувань гостей алькогольними напоями. Пущено також пропаганду за збіркою неужитків — лушпиння з помаранч, кісток з морелів, всіляких металевих відпадків, клаптів сукна й шовку, старих гальош, часописів, пляшок, вживаних поштових марок. Та всі ці заходи давали річного прибутку лише яких 3.000 корон.

Коли ж громадянство в різних місцях краю наочно побачило наслідки діяльности Товариства, матеріяльна допомога почала зростати, збільшилося число добродіїв, що складали до Головної Управи Т-ва свої ощадності чи то на стипендійні фундації, чи як допомогу для самого Товариства. Тими добродіями були галичани, придніпрянці й українці з Америки.*) І хоча всі ті фундації внаслідок знецінення польської валюти дуже зменшувалися, це ніяк не поменшує найкращих інтенцій і патріотизму тих добродіїв.

У 1906 р. кинуто гасло — побудувати у Львові просторий і стилевий будинок для бурси (давнього Інституту св. о. Николая), на що залишив пок. кардинал Сильвестер Сембратович 18.000 кор. Т-во „Руслан", яке одержало від цього ж кардинала 14.000 кор., відступило їх для Педагогічного Т-ва. Будинок за пляном архітекта Нагірного коштував 357.000 кор., хоч його вартість була оцінена на 450 тисяч. На цей будинок складали пожертви українські товариства, окремі громадяни закуповували видані в тій цілі облігації по 100 кор., Ексцел. Митрополит Андрей Шептицький підписав векселя на 60 тисяч, яких звороту ніколи не побачив. Року 1908-го перенесли до цього будинку питомців.

Цей будинок зазнав незабаром неймовірних перипетій. Низькі оплати за питомців при багатьох звільненнях і високі видатки на прохарчування втягали Т-во в борги. А до того всього ще й прийшлося завести каналізацію, що коштувала 28 тисяч корон. Непередбачено важкий стан бурси спонукав Гол. Управу 1912 р. запросити представників всіх українських установ Львова на спільну пораду. Запала одноголосна ухвала — будинок продати... Купив його Ексц. Митрополит за 539 тисяч корон на монастир для СС Василіянок. За здобуту готівку сплатили борги бурси і купили преґарну площу при вул. Садівницькій (пізніше Задвірянській) та двоповерховий будинок при вул. Хшановської, до якого зараз же перенесли питомців. За решту готівки з перебранням на себе 33 тисяч кор. банкового боргу купили ще один двоповерховий дім при вул. Мохнацького, в якому приміщено всі три дівочі школи.

(Далі буде)

** 1926-го року „Рідна Школа" почала видавати власний журнал під тією ж назвою, але після 6-го числа він перестав виходити. Його відновлено 1930-го року, під редакцією д-ра Маркіяна Терлецького і він виходив аж до другої світової війни.

*) На всенародному вічу в Пітсбурґу 1911 р. засновано фонд ім. о. Николая Стефановича в сумі 10.000 кор.

З НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ УВАН У ЗДА

(Доповідь д-ра Василя Рудка „Філософ Памфил Юркевич")

20-го травня 1961 р. відбулось засідання Філософічної секції Академії під головуванням д-ра Миколи Шлемкевича.

У вступному слові Микола Шлемкевич згадав про заслуженого для української філософічної думки і науки проф. д-ра Івана Мірчука, ректора Українського Вільного Університету, що помер 2 травня 1961 року в Мюнхені. Вставанням — присутні вшанували пам'ять Покійного.

Д-р Василь Рудко доповів про українського філософа Памфила Юркевича (1826—1874), вихованця, а опісля професора Київської Духовної Академії, а від осени 1861 р. професора філософії Московського університету, про якого писали в різних часах дуже визначні автори: учень Юркевича Волод. Соловйов, опісля Густав Шпет; а тридцять літ тому Дмитро Чижевський. Іван Нечуй - Левицький, що слухав його лекції у Київській Дух. Академії, взяв його як модель для свого професора Дашковича в „Хмарах".

У 60 рр. стояв Юркевич в центрі дуже голосної полеміки проти себе, яка ожила тепер наново в напасливих замітках про нього в різних підсовєтських публікаціях. Не зважаючи на те все, він мало досліджений.

Уродився Памфил Юркевич в „містечку" Ліплявому Золотоноського повіту в сім'ї дуже консервативного священика. В домі його батька панувала сувора релігійна атмосфера і дух пошани до науки. Отець Данило Юркевич любив м. ін. латинську й грецьку мови й викладав їх постійно при церковній школі на спеціяльному курсі для підготови дітей до дальших шкіл. Постава батька дуже заважила на життєвому шляху Памфила Юркевича. Після закінчення Переяславської семінарії, Памфил Юркевич вступив на студії до Київської Духовної Академії в 1847 р., а від 1851 був там викладачем. Прийшли роки наполегливої праці, яка дала про себе знати покищо блискучими успіхами в слухачів і швидким просуванням по щаблях кар'єри в Академії. Від 1859 р. почав професор Юркевич друкувати у швидкій черзі філософічні праці в наукових журналах. Одна з них (п.н. „З науки про людський дух"), хоч спокійна і дуже речева, була розторощуючою критикою праці Чернишевського „Антропологічний принцип у філософії". Вона звернула увагу сторонніх людей на молодого вченого. Юркевича покликали на катедру філософії в Московському університеті. Він дістав далеко ширше поле діяльности, одначе наслідки цього зовнішнього успіху виявилися дуже сумнівної вартости для нього.

Це був час великого росту політично радикалізуючої російської інтелігенції, що ставила на свої прапори здебільша вулгарний матеріялізм, та час забурень на університетах царської імперії, які в свою чергу викликали теж боротьбу серед самих професорських колегій. Цілий ряд літ філософічні катедри були не чинні, що мало фатальний наслідок для рівня всього духового життя. Хоч успіх молодого професора на цьому терені був дуже великий, то скоро виявилось, що він знаходить для своїх думок небагато зрозуміння. Зате пішли широким фронтом започатковані Чернишевським брутальні й не культурні напади на нього в стилі тоталітаристичного нівечення людини. Це, як і атмосфера серед професорської колегії в Москві, не могли бути без наслідків. Як філософічний автор Юркевич давав щораз менше про себе знати. Ще друкувалися його філософічні полеміки; у дні університетського свята в січні 1866 р. він виголосив блискучу доповідь про проблематику теорії пізнання, конфронтуючи Платона з Кантом, в якій виявився майстром в повноті сил. Одначе проти Київського періоду своєї діяльности пера це тільки радше спорадичні випадки. Зате щораз більше присвячував він увагу педагогіці (викладаючи її в школі воєнних знань), опубліковував книжками і в журналах праці з цієї ділянки, наче б бажав, залишаючи покищо високі сфери думки, формувати людину від самих основ. Для філософії це була дуже велика шкода.

В очах сучасників Юркевич залишився здебільша типовим ворогом матеріялістичної філософії. Така накинена тодішніми полеміками оцінка дуже сфальшовує його значення. Політичні питання, що тоді в свідомості багатьох були нерозривно пов'язані з матеріялістичним світоглядом, не були сферою його заінтересувань. Як філософ він одначе забагато знав і задалеко бачив. Тому він розумів істоту матеріялізму і вмів оцінити його позитивне значення далеко краще, як його опоненти, що виписували матеріялізм на своїх прапорах. Ці останні мали наївну віру, що всі явища людської психіки можна остаточно звести до явищ фізіології й пояснити законами механіки. Властиве питання т. зв. редукції психічної сфери життя до сфери фізіології було головним пунктом полеміки Юркевича проти матеріялізму. /За матеріялізмом він признавав багато позитивних моментів, одначе був глибоко переконаний, що тут не можна поступитися ні одного кроку. Психосоматичний зв'язок це одно, а питання т. зв. істотної тотожности обох відмінних від себе сфер, — це зовсім інша справа. Мотиви його завзятої полеміки ясні: він бачив, що прийняття матеріялістичної тези перекреслює все незмірне психічне й духове життя людини та залишає за ним щонайвище примарне буття.

Недмає сумніву, Юркевич стояв далеко ближче ідеалістичних позицій. Для нього ідеалістична філософія була героїчною добою людської думки і людського почування. Одначе й тут він бачив небезпеки: домінуюче ідеалістичне відчуття не було надто сприятлевим ґрунтом для розвитку природознавства й не раз спряло людському нахилові до фантастичного мислення. До того ідеалістичного розуміння світу як просякнутого наскрізь понадособовими категоріями розуму легко вело до знецілювання індивідуальної людської істоти, як це мало місце (напр. у Платона і в Геґля).

Полемічні писання проти матеріялістичних течій думки були найбільш завважуваною сучасниками частиною діяльности Юркевича. Та вони були радше виявом його великої чуйности для фундаментальних проблем життя й філософії, виявом далеко не єдиним. Це видно хоч би з його постави до філософії Канта, для якого він мав найвищий подив. У Кантовій теорії про апріорні елементи пізнання як форми і категорії „пізнаючого субєкту" бачив він небезпеку всерозторощуючого скептизму. Його намагання йшли в тому напрямі, щоб рятувати феномен пізнання, в якому йдеться, на його думку, не про осягнення „осудів загальної важности" (як у Канта), а таки про пізнання правди. Його власна позиція, як видно з його полемічних виступів проти ідеалізму, є позиція своєрідного „реалізму", при чому сфера „реального", мала б бути чимсь посередником між абсолютним буттям і сферою мінливих явищ. Це було виразне шукання нової онтології та відповідаючої їй теорії пізнання. Тут лежать філософічні коріння його протиматеріялістичної полеміки та його боротьба проти всяких спроб робити механістичний принцип пануючим і там, куди він не належить. На жаль, ці зусилля Юркевича залишились тільки в задатках, і цей бік його творчости покищо не досліджений.

Є праця з Київського періоду його творчости, що є може найяскравішим свідченням про Юркевича — людину й філософа. Це „Серце та його значення для духового життя людини за наукою Божого слова". Автор покликується на різні місця з Книг Старого й Нового Завіту, що приписують якраз серцеві засадниче і центральне значення для усього життя людини та бачать в ньому істотний орган і осідок усіх сил, тенденцій та унапрямлень людини до мислення включно.

Не тут місце про це говорити докладніше. Не з усім, що пише Юркевич про серце як орган тіла, можна погодитися. Одначе різні його виступи дуже варті уваги. Це ж яскравий удар проти концепцій людини, що бачать у мисленні головну і засадничу функцію людської душі, а волю й почування розуміють як припадкові стани тієї ж душі. А тимчасом (на думку Юркевича) діяльність головного мозку (разом із змислами) є конечною передумовою того, щоб душа могла продукувати уявління про світ, одначе з серця походять остаточно усі наші бажання, наміри, мислі. Воно найглибша наша основа, якої не вичерпати ні словом, ні ділом і яка у глибинах відкрита тільки для Бога. Не образи зовнішнього світу, цебто не її знання про світ, є найбільш характеристичні для людини, а зроджене з глибин серця „загальне почуття душі". Воно остаточно кермує нашим (змисловим) баченням як унапрямлююча і селективна сила. Тут лежить остаточна основа індивідуальности й неповторности людини.

Ці речі мають велике значення для філософічної теорії людини і для етики. Варт згадати, що в нашому столітті дуже подібні думки знайшли свого великого речника не в кого іншого, а в Макса Шелера, в його теорії емоціональности й теорії вартости.

Казав Юркевич, що проблеми для мислення походять остаточно з глибини серця та є завданням серця. Ця думка має приміненя в першу чергу до нього самого.

Н. Н.

А. Юриняк

„УКРАЇНЦІ" В. ЧАПЛЕНКА

(1)

Повість „Українці" Василя Чапленка — небуденна поява в нашій еміграційній літературі. З передмови автора довідуємось, що вона становить другу частину тетралогії, якої першу частину становить повість „Півтора людського", а останню „Люди в тенетах", тим часом як третя — „Загибіль Перемітька" ще не друкована. Можна думати, що повість „Українці" мала б займати центральне місце в тематичному ланцюзі тетралогії, бо на це вона має підстави. Хоч з погляду мистецької викінчености вона слабша, ніж „Люди в тенетах".

Та коли мати на увазі весь зміст повісти, її „ідейне навантаження", то „Українці" — таки вельми значущий твір: читання його хвилює, збуджуючи широку гаму думок і почуттів — аж до того, що хочеться з автором посперечатися, навіть його вилаяти. А це означає, що автор як мистець в чомусь дуже істотному має рацію, промовив правду.

Ми далі постараємося сформулювати, в чому ця гірка правда. Але мусимо підвести до неї читача ступнево, через розгляд головних образів-персонажів повісти.

Василь Роговенко — 20-літній юнак селянського походження, з середньою освітою і Овечка Іван — селянин середнього віку, колишній вояк царської армії — такі два головні персонажі повісти. Вони покинули збольшевичений партизанський загін, щоб боротися за вільну Україну, тим часом як керівник загону Молибога навертав загін на большевицько - московський шлях і замордував двох делеґатів Січеславського Республіканського куреня, що стояв на виразно самостійницьких позиціях. Власне після цієї звірячої розправи Малибогових партизанів над делеґатами від „українців", Роговенко і Овечко зважилися покинути загін і прибули в Січеслав, до Республіканського куреня, що ним командував отаман Горобець.

Хоч з боку Горобця Роговенко і Овечка зустріли зрозуміння, вони не почувають себе певно в курені, бо в його складі є контррозвідка, що її очолює поручник Василик, що до новоприбулих, з уваги на їх попереднє перебування в загоні Молибоги, поставився з підозрою і, як вони довідалися „провадить слідство щодо вбивства п. о. Харитона, доконаного також партизанами Молибоги, в часі їхнього (тобто Роговенка і Овечки) там перебування. Взагалі новоприбульцям здається, що хоч вони — українці, але не зовсім такі, як українці куреня от. Горобця. Доходить до того, що вони, примушені ховатися від українця - патріота Василика і навіть на деякий час „зникнути".

Це дуже важливий психологічний вузол повісти. „Загострений" докраю, з ризиком перейти межу правдоподібности (зокрема нетиповим є момент „галицькости" начальника контррозвідки), цей вузол однак сплетений добре. І по першому відруховому запереченні його читачем (мовляв, якась нісенітниця!) приходить глибша аналіза складної соціяльно - політичної ситуації в Україні тих днів, приходить пригадування читачем таких ось фактів: українською офіційно іменувала себе адміністрація гетьмана Скоропадського, хоч по - українськи в більшості не говорила і явно глузувала з української мови; українською офіційною була гетьманська поліція, так звана державна варта, яка катувала селян за поміщицьке майно і садовила до в'язниць українську демократичну інтелігенцію; „батько"-Махно також „був за Україну" — тільки „анархічну" і національний склад його банд був на 90% український. Нарешті українцями з крови й кости були і такими себе визнавали українські ліві есери - „боротьбісти", які ще взимку, на порозі 1918 року замахувались повалити уряд Центральної Ради, а пізніше збройно допомагали московським комуністам у боротьбі проти армії УНР і прикрашали сторінки свого партійного органу „Боротьба" величезними гаслами - плякатами „Добийте Петлюру!" А чи ж не українцями були (так себе й називаючи) Юрко Коцюбинський, Щорс, Боженко, отамани Григор'їв та Волох?..

Виходить, їх було багато — тих українців, що боролися проти України, проти власної суверенної державности. Всенародний змаг до волі народу, століттями окраданого з національно - державної свідомости, потопув у каламутних хвилях гуляйпільського бандитизму, амбіціонерської отаманщини і сектантського партійництва. Кожен, що проявляв себе активно в ті часи, боровся тільки „за свою Україну", а спантеличена більшість людности — середнє, чи пак „середняцьке", селянство відпекувалося услявленим „моя хата скраю". Неминучий вислід з усього цього не забарився: горою вийшла большевицька Москва.

Ця капітальна правда вичувається в повісті „Українці", вона доходить до вдумливого читача. Тож повість „Українці", попри свої недоліки, є чи не першою спробою мистецького синтетичного охоплення головних ціх тодішньої української дійсности.

Декому тепер здасться, що то з боку нашого тодішнього національного проводу була груба помилка: мовляв, треба було рішучо ставити „тільки на Україну", оминаючи чи відкидаючи соціялістичні постуляти, з уваги на безнадійність „соціялістичних переговорів" з большевиками. Ті, що так думають, забувають, що ставку „тільки на Україну" внеможливила саме ота національна несвідомість 4/5 української людности. Україну, як територіяльно - географічний феномен, визнавали і Махно, і большевики (в тому числі й українські), і боротьбисти, і отамани численних повстанських протибольшевицьких загонів. Але Україну самостійну, тобто концепцію суверенної української державности — визнавали і за неї боролися тільки „українці" — невелика кількість борців за УНРеспубліку; цих борців загал слушно пов'язував з іменем Симона Петлюри, вживаючи назви „петлюрівці" як рівнозначної з нашим національним іменем — українці.

І ось саме цих „українців" мав нам показати В. Чапленко.

Як мистець В. Чапленко не зовсім упорався з своїм завданням: виразники української сапостійницької ідеї (оті власне „українці"), отже позитивні персонажі — вийшли в повісті блідими, особливо якщо порівнювати їх з персонажами неґативними — виразниками протисамостійницьких ідей.

Головними персонажами повісти в ряду позитивних є згадані вже вище Василь Роговенко і Іван Овечка. Зовнішньо, біографія цих двох „українців" досить типова. А проте вони, як образи - персонажі, таки бліді, бо внутрішні переживання їх не напосні в потрібній мірі „українськими" емоціями, і внутрішній світ їх якийсь розпливчастий і сірий. Зокрема у Роговенка дві третини душевних переживань пов'язані зовсім не з боротьбою за Україну, а з коханням до попівни Оксани, дівчини взагалі безідейної. Овечка Іван своє „українство" взагалі ніде в повісті не мотивує.

Але ці персонажі — це, так би мовити, „рядові виконавці" „українства". Як же виглядають організатори, керівники „українства"? Їх у повісті можна назвати трьох: отаман Горобець, отаман Кривошлик і начальник контррозвідки Василик.

Командир Республіканського куреня отаман Горобець — за своїми партійно - політичними поглядами — соціял - демократ. Це — в порядку (щодо типовости), бо в тих часах більшість суспільно-активних інтеліґентів признавалась до соціялізму. Але інші риси образу Горобця явно нетипові: у розмові з Роговенком він говорить про „українських катів", маючи на увазі Василика — начальника власної контррозвідки!. Далі — має нехіть до церковно - релігійних відправ у війську і посвячує в цю свою антипатію підлеглого собі рядового вояка — згаданого вже Роговенка.

50-літній Ювілей Сестер Василіянок

В неділю 1-го жовтня 1961 року Сестри ч. св. Василія Великого відзначатимуть 50-ліття праці та перебування в ЗДА. Чин Сестер Василіянок був зорганізований в грудні 1911 року у Филаделфії, Па., при 7-ій і Перриш вулицях, де містилась українська захоронка, початкова денна школа і друкарня. З цієї школи вийшов теперішній Владика Йосиф Шмондюк.

Школа ця була під керівництвом Матері Зиновії, яка під цю пору є в ЗДА, приїхавши з Риму, щоб разом з другими сестрами брати участь в 50-літньому ювілеї.

Після поблагословлення площі у Факс-Чейс ще в 1932 р., якого довершив Митрополит К. Богачевський, сестри Василіянки взялись до тяжкої праці збудувати дівочу середню школу та початки Менор Джуньйор Коледж. За допомогою добрих жертводавців та всіляких імпрез сестри Василіянки довершили цього благородного діла.

Коли ця школа була вже замала, Сестри Василіянки в 1960 році приступили до будови другого нового будинку коштом одного мільйона долярів під керівництвом Матері Евросини.

Менор Джуньйор Коледж є українською католицькою школою і одною з найкращих шкіл в Америці між українцями та американцями під кожним оглядом навчання, а заразом тішиться найкращою славою в стейті Пенсилвенія поміж американськими школами.

50-літній Ювілей Сестер Василіянок в дні 1-го жовтня заповідається величаво. Сестри Вавиліянки запрошують наше українське громадянство взяти масову участь.

В 10-ій год. перед пол. відправлятиметься Архиєрейська Служба Божа, яку відправить єпископ Йосиф Шмондюк. В год. 2-ій по пол. поблагословить новий будинок Менор Джуньйор Коледж єпископ Йосиф Шмондюк. В год. 4-ій по пол. в шкільній авдиторії почнеться бенкет. Головними промовцями будуть: о. Фред Стівенсон, директор одної з найбільших у світі катол. середніх шкіл. Ігумен Азаріє із Ля Салл Коледжу та о. протоігумен оо. Василіян у ЗДА Сотер Голик із Гленкови, Лонг Айленд. Промовлятиме і єпископ Йосиф Шмондюк.

Ще раз запрошується українське громадянство до численної участи в цьому Ювілею.

С. М.

● 77-річний Вілліям Ремберт із Рочестеру, Н. Й., і 69-річна його жінка відзначили своє Золоте Весілля. Найцікавіше в тому було те, що на цьому 50-річному Ювілею Подружжя були присутні всі весільні „бояри": дружка, дружба, дівчина, що несла квіти і два старости. Був присутній і о. Вілліям Треберт, який тепер має 87 років.

● У Греції відбудуться 29-го жовтня ц. р. парляментарні вибори. Щоб запевнити чесне переведення виборів, король покличе на той час тимчасовий новий уряд, складений з безпартійних фахівців.

● Інженери міста Лівермор в Каліфорнії плянують збудувати протирадіяційні сховища для всіх мешканців цієї місцевости, що нараховує 17,000 осіб. В цьому місті знаходиться радіяційна лябораторія.

Українська Літературно-Мистецька Клюб, Ню Йорк

● З Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку повідомляють, що в п'ятницю дня 29 вересня ц. р. в приміщенні Клюбу п-ні Іванна Прийма прочитає свої „Враження з Каліфорнії" і п. Борис Ржепецький говоритиме про те „Як загинула Нова Франція" і як постав „Французький Квібек". Обидві доповіді будуть ілюстровані кольоровими світлинами. Початок о год. 8-ій веч.

УКРАЇНСЬКІ СПОРТОВЦІ В ПОКЛОНІ ШЕВЧЕНКОВІ

Легкоатлетичні змагання УСЦАК відбулися з участю 168 змагунів.

Сумівська оселя „Веселка" 26 і 27 серпня 1961 р. Зорганізовані з ініціятиви Української Спортової Централі Америки і Канади спортові ігрища закінчили ся повним моральним та організаційними успіхами. 169 змагунів і змагунок з 10-ти осередків ЗДА і Канади не жалували ні труду, ні невигод далекої подорожі, щоб своєю приявністю віддати належний поклін поетові та задемонструвати рівночасно своє розуміння ваги і завдань тіловиховання в житті нашої молоді.

Програму ігрищ творили: легкоатлетичні змагання за першість УСЦАК чоловіків і жінок та юнаків і юначок у віці 15-18 років, турнір команд доросту і юньйорів у футболі та вкінці турнір лавок відбиванки жінок.

Технічні осяги.

Категорія юнаків:

Біг за 100 ярдів. Змагалось 21 юнаків.

1. Волицький Н., „Україна" — Торонто 11,2; 2. Кахникевич М., Пласт — Рочестер 11,3, 3. Михальцевич Р., Крила — Шикаґо 11,9.

Гінці 4 х 110. Змагалось 7 штафет

1. Пласт — Рочестер 49.4
2. Крила — Шикаґо 59.0
3. „Україна — Торонто 51,1
4. Пласт — Торонто 51,6

Біг на 880 ярдів. Змагалося 11

1. Берест А., СУМ-Клівл. 2,21
2. Шупер С., Україна-Т.2,21:5
3. Буцик Б., Пласт-Тор. 2,25:5

Стрибок жердкою. Змагалося 1.

Зурилас П., Пласт-Кл. 9ст. 2½
Сушко І., Пласт-Кл. 9ст. 2½
Лялька Б., Пласт-Роч. 9ст. 1

Стрибок у довжину. Змагалось 13.

Берест А., СУМ-Кл. 20 ст. 1
Буцик В., Пласт-С. 19 ст. 2
Олексин Б., Крила-Ш. 18ст. 5¾

Стрибок у висоту Змагалось 11.

Берест О., СУП-Зл. 5ст. 5¾
Куляс М., Крила-Шик. 5ст. 4½
Курпіта В., Крила-Шик. 5ст. 2

Мет ратищем. Змагалось 12.

Коколюс, Крила-Ш. 137 ст.11
Стецура В., Пласт-Р. 124 ст.
Лялька Б., Пласт-Р. 122ст.11½

Мет диском. Змагалось 16.

Стецяк, Пласт-Кл. 195ст. 6½

Посмітюх, Пласт-Д. 98ст. 11½
Михальцевич Кр.-Ш. 95ст. 10

Мет кулею. Змагалось 16.

Стеців, Пласт-Роч. 49 ст. 3¾
Коколюс, Крила-Ш. 44ст. 7½
Кахникевич Пл.-Р. 41 ст. 7½

Кляса чоловіків, вік понад 18 р.

Біг на 100 ярдів. Змагалось 4.

Грабець, Пласт-Клів. 11,3:5
Коваль, Пласт-Н.Йорк 11,6
Бігун, Пласт-Клівленд 12

Біг на 440 ярдів. Змагалось 4.

Пащин, Пласт-Клівл. 0,59:2
Грабець, Пласт-Клівл. 1,06:0
Бігун, Пласт-Клівленд 1,06:0

Біг на 1760 ярдів. Бігало 3.

Ігнатко Ю. Пласт-Т. 5хвл.13 с.
Гошовський, Пласт-Р. 5хв.17с.
Грабець, Пласт-Р. 5 хв. 17 с.

Стрибок у висоту. Змагалось 6

Пащин, Пласт-Клівл. 5 ст. 9
Коваль Ю., Пласт-Н.Й. 4 ст. 8
Грабець Ю., Пласт-Кл. 4 ст. 6

Стрибок жердкою. Змагалось 2

Пащик Б., Пласт-Кл. 9 ст. 2½
Коваль Ю., Пласт-Н.Й. 8 ст.9

Стрибок у довжику. Змагалось 6.

Пащин Б., Пласт-Кл. 20 ст. 6½
Кунаш І., СУМ-Кл. 20 ст. 4
Грабець Пласт-Кл. 20 ст. ½

Мет диском. Змагалось 5.

Коваль Пласт-Н.Й. 109 ст. ¾
Медвідський, Пл.-Т. 105ст. 9⅞
Бігун Н. Пл. - Кл. 87 ст.

Мет ратищем. Змагалось 6

Пащин, Пласт-Кл. 153 ст. ½
Коваль, Пл.-Н.Й. 139 ст. 1½
Кунаш, СУМ-Клів. 138 ст. 6

Мет кулею. Змагалось 6.

Кунаш, СУМ-Клів. 39 ст. 7⅝
Коваль, Пл.-Н.Й. 32 ст. 10⅜
Пащик, Пласт-Кл. 30 ст. 3⅜

Кляса юначок.

Біг на 60 ярдів. Змагалось 10.

Лушпинська, Крила-Ш. 8с. 1
Сиротинська, Пласт-Т. 8 с. 2
Спольська, Х. Пласт-Т. 8 с. 3

Гінці 4 х 60 ярдів. Змагалось 6 штафет.

Пласт — Торонто — 29,7
Пласт —Клівленд, 31, здискв.

Стрибок в довжину. Змаг. 16.

Лушпинська, Кр.-Ш. 15 ст. 6
Юліяшевська, Пл.-Т. 14 ст. 1
Сиротинська, Пл.-Т. 13 ст. 10

Стрибок у висоту. Змаг. 12.

Лушпинська, Крила-Ш. 4 ст. 7
Пащин, Пласт-Клівл. 4 ст. 6
Іваницька, Пласт-Клів. 4 ст. 5

Мет диском. Змаг. 12.

Коваль, Крила-Ш. 88 ст. 4½
Лушпинська, Крила-Ш. 84 ст. 10
Дмитришин, Крила-Ш. 74 ст. 4½

Мет ратищем. Змагалось 10.

Коваль, Крила-Шик. 77 ст. 3
Лушпинська, Крила-Шикаґо, 73 ст. 1
Гікава, Крила-Шик. 70 ст. 6

Мет кулею. Змагалось 12.

Лушпинська, Кр.-Ш. 28 ст. 4½
Сиротинська, Пл.-Т. 27 ст. 5⅛
Дмитришин, Кр.-Ш. 23 ст. 8¾

В клясі жінок понад 18 років.

Волицька, Пласт-Т. 22 ст. 8
Цвик Р., Пласт-Т. 20 ст. 11½
Савяк, С., Пласт-Т. 20 ст. 7½

В загальному точкуванні юнаків: перше місце разом з мандрівною нагородою припало юнакам з Пласту—Рочестер (79 точок), друге місце взяли Крила-Шикаґо (68 точок), третє—Пласт-Клівленд, четверте — СУМА-Клівленд, п'яте — „Україна"-Торонто, (19 точок), шосте — Пласт-Торонто (14), сьоме — Пласт-Дітройт. Величавий трофей української кредитової кооперативи „Самопоміч" — Шикаґо забрали пластуни з Клівленду, осягаючи 127 точок перед Пластом з Ню Йорку (49 точ.), СУМА-Клівленд (25 точок), Пластом-Торонто (17 точок), та Пластом-Рочестер (7 точок).

В загальному точкуванні юначок перше місце зайняли юначки СУМ-Крила — Шикаґо (100 точок), другими були юначки Пласту-Торонто (59 точок), далі юначки Пласту-Клівленд (29 точок).

Трофей фундації пп. Мельника, Ізерського і Угери з Клівленду призначений для переможця у двох групах (юнаки і юначки) здобули змагуни Крил-Шикаґо (168 точок) перед Пластом-Клівленд (82 точ.), Пластом-Рочестер (79 точ.), Пластом-Торонто (73 точ.) і СУМА-Клівленд (30 точок).

Індивідуальні нагороди для змагунів уфундували три знані торонтонські фірми: Алберта Фюл Лтд. доставці оливи для огрівання, імпортова фірма „Орбіт" та книгарня „Арка".

В турнірах футбольних команд молоді, які розіграно в програмі ігрищ, стрінулись в перше в безпосередньому змагу доріст і юньйори ЗДА і Канади.

В клясі доросту змагалися три команди з такими результатами:

СУМ (Ошава) - Крила-Ш. 0:0
Скала (Клів.) - Крила-Ш. 1:0
СУМ (Ошава) - Скала-Клів.1:0

Перше місце разом з нагородою Делеґатури здобув СУМ-Ошава (3 точки) перед Клівлендом (2 точки) і Шикаґо 1 т.

В турнірі юньйорів змагалися по дві команди ЗДА і Канади.

Крила-Ш. - „Україна"-М 3:2
„Україна"-Т. - Пласт-Дітр. 3:0
Крила-Ш. - „Україна"-Т. 0:3
Пласт-Дітр. - Крила-Шик. 2:3
„Україна"-Т.-„Україна"-М. 3:0
„Україна"-М. - Пласт-Д. 1:0

В загальному точкуванні зайняли:

1. „Україна"-Тор. 6 т. 9:0 вор.
2. Крила-Шикаґо 4 т. 6:7 вор.
3. „Україна"-Мон. 2 т. 3:6 гор.
4. Пласт-Дітройт 0 т. 2:7 вор.

З причини протесту Крил проти торонтонської „України" щодо віку змагунів, суддейська комісія відклала остаточне рішення на пізніше.

Жінки з „України" (Тор.) перемогли у відбиванці Пласт (Тор.) з рахунком 15:13, 15-12.

Ігрища переведено у двох днях на оселі СУМ „Веселка", правдоподібно єдиній українській спортовій площі з повним вивінуванням на всьому американському континенті. Організатором ігрищ була Крайова Делеґатура УСЦАК на Канаду.

Яха

В роковини смерти надійного юнака

Ю. А. Рабій

1-го вересня 1961 р. минув рік, як в Ню Йорку замкнув очі навсе після важкої і довгої недуги на 16-ім році життя учень 2-го року Кардінел Гесс Гайскул, член Укр. Молодечої Орг. „Пласт", учень школи Українознавства, член хору „Молода Думка", член Укр. Спортового Клюбу і член УНСоюзу, Відділ 361. Юра Андрій Рабій, син пок. д-ра Михайла і Александри Рабій.

Під час воєнної завірюхи родина пок. Юрася виемігрувала до Німеччини, а в 1950 р. до ЗДА до Ню Йорку. Тут зачав ходити до католицької школи св. Юра, яку закінчив з дуже добрим успіхом і перейшов до католицького Гайскулу (Кардінел Гесс Гайскул). Там Юра був визначним учнем та помічником своїх учителів. Брав активну участь у спортах і спеціялізувався в плаванню.

В тім самім часі записався до Українського Спортового Клюбу, де амбітно працював. Юра, делікатної і музикальної вдачі, був учнем Амер. Муз. Інституту, де вчився грати на піяніні, потім на скрипці і мандоліні. В школі належав до оркестри і брав там участь у шкільних виступах. Він залюбки біг на проби хору „Молодої Думки". Пізніше їздив на 42 вул на лекції співу, бо любив спів і хотів виступати в телевізії. Як мав вільний час, то рисував, бо дуже любив рисувати і вчився рисунків у бл. п. проф. Радиша.

Вік молодих літ Юра був членом Пласту і в 13-ім році життя став пл. розвідчиком та мріяв, щоб стати пластуном скобом. В Пласті він був пластовим виховником і був активним при курені ім. Святослава Завойовника. Відвідував школу Українознавства, де його батько д-р М. Рабій був директором. І тут Юра показався визначним учнем. Юра був на свій вік 16-ох років дуже очитаний. Він багато читав книжок українською і американською мовами. Та важка недуга не дозволила йому зложити матури. Його невилічима недуга перечеркнула вічні мрії бути військовим летуном і літати попід хмари на Україні. Перекреслила мрію про участь в пластовім таборі в Іст Четгемі, як виховник, і вписатися до чоловічого хору „Думка". Юра Андрій Рабій був хлопець веселої вдачі, рухливий, усіма люблений, і старшими і молодими.

І вже рік минув, а здається, що вчора Юрася серденько перестало битися з останнім словом на устах „Мама", оставивши у великім смутку свою Дорогу Маму — Олександру і сестру Таню.

А. Ш.

● **Едвін Райшавер,** американський амбасадор в Японії, діставши „отвертого листа" від голови організації „Японська Рада проти атомових бомб", закинув у своїх відповіді тій організації, що вона є комунофільська й зловживає протиатомовими гаслами для своєї прокомуністичної аґітації. Райшавер відмовився переслати листа тієї організації президентові Кеннеді.

У Ню Йорку вшановано пам'ять Даґа Ґаммершилда

Ню Йорк.—У Соборі св. Йоана Протестантсько-єпископальної Церкви в Ню Йорку, найбільшій святині цього міста, відбулась в минулу неділю Богослужба за пок. генерального секретаря ОН Даґа Ґаммершилда, в якій взяли участь офіційні представники 39-х держав. Приявними були, м.і., президент теперішньої Генеральної Асамблеї ОН Монґі Слім, державний секретар Дін Раск, англійський міністер закордонних справ лорд Гюм, індійський міністер оборони Крішна Менон і багато інших видатних осіб міжнародного світу. Головну промову з прославлюванням пам'яти трагічно померлого генерального секретаря Об'єднаних Націй виголосив колишній амбасадор ЗДА в ОН, Генрі Кебот Ладж. Окремо в тому самому дні відбулась Академія в честь Даґа Ґаммершилда в Міській Раді Ню Йорку.

Хрущов готов переговорювати „в кожному часі і місці"

Москва. — Нікіта Хрущов заявив в листі до держав-учасників Београдської конференції, що відбулася в днях 1-5 вересня ц.р., які делеґували були до нього індійського прем'єра Неру й ґанського президента Кваме Нкрумаха в „мировій місії", що він готов „в кожному часі і в кожному місці" переговорювати з Заходом на тему розв'язки проблем Німеччини й Берліну. Однак тут же він таврував західні голоси про потребу зайняти в переговорах з ним, Хрущовим, тверду лінію та закликав до „почуття реалізму" й визнання „природного курсу суспільного розвитку". Коментатори виясняють цей зворот листа Хрущова однаково як заклик до визнання Східньої Німеччини, як зрозуміння, що тим „природним курсом розвитку"—за віруванням Хрущова—є наближування до остаточної перемоги комунізму. Однак зрештою, той останній лист Хрущова був позбавлений всяких погроз і був в тоні лагідніший, як були попередні його заяви. Західні коментатори висловлюють здогад на підставі останніх заяв Хрущова та Ґромика в ОН, що хоч вони назверх обстоюють мировий договір з двома Німеччинами й кінець теперішнього статусу в Західньому Берліні, проте насправді готові дебатувати з західніми представниками на ширшій базі. Хрущов прихилився до того становища в своїй 5-годинній розмові з міністром закордонних справ Бельгії Генрі Полем Спааком тиждень тому. Спаак звітував про ту розмову Постійній Раді НАТО в Парижі. Хрущов заявив йому, що „воліє пізні й повільні переговори, як швидку війну."

У Конґо далі хаос — військо ОН дістає летунство

Леопольдвіль. — У Конґо продовжується неспокійна і напружена атмосфера та непевність за завтрішній день. В провінції Катанзі панує спокій, але західні кореспонденти стверджують, що тамошні конґолійці ненавидять індійців і білих, індійці також ненавидять білих, а білі з військ ОН і війська катанґців є в двох ворожих таборах. Головний командант військ ОН в Конґо ген. Сім МекКін заявив, що військо ОН в Катанзі тільки тому програло битву за Елізабетвіль, що хотіло оминути великих жертв серед цивільного населення. Тому, що ту битву перерішив в користь катанґців один-одинокий військовий літак-джет французького типу, який тероризував військо ОН, то на заклик місії ОН в Конґо цілий ряд держав негайно обіцяв—частинно вже вислав—військові літаки до диспозиції збройних сил ОН в Конґо. Швеція і Етіопія вислали по 4 джети, 6 бомбардувальників типу „Канберри" прилетіли, мабуть, з Англії і Індії. ЗДА вислали туди чотири великі транспортні літаки. Міністер закордонних справ центрального уряду Конґа Жастін Бамбоко перестеріг СССР, Польщу, Малі і З'єдинену Арабську Республіку, з якими Конґо рік тому зірвало диплоипатичні взаємини, що вони не можуть „задніми дверми" вернутися до Леопольдвілю без попередньої формальної згоди від президента Касавуби.

В Гавані заарештовано 12 осіб, які „змовилися" вбити Кастра

Гавана. — 24-го вересня уряд повідомив, що заарештовано 12 осіб за те, що вони „змовлялися" вбити прем'єра Кастра за допомогою базук і ручних ґранат. В повідомленні про арешт говориться про те, що Центральна Розвідча Аґенція ЗДА доставила на Кубу потрібну зброю до виконання атентату. Американці мали нібито дати і гроші на виконання атентату на Кастра і на терористичну акцію, яка мала б підготовити нову інвазію на Кубу. Атентат на Кастра мав би був відбутися з засідки, коли він переїздити мав попри стадіон Сіюдад Депортіва, що є на передмісті Гавани. Очолювати терористів мав Луїс Торроелля, колишній урядовець за урядування Батісти. В останніх днях в Гавані часто повторюють, що ЗДА і кубинські втікачі підготовляють нову інвазію на Кубу. Повідомлення про арештування появилося день після цього, як в Гавані застрелено одного американця і 5-х кубинців за протиреволюційну діяльність. Досі на Кубі застрелено 622 особи за урядування Кастра, який прийшов до влади на початку 1959 року.

Мінов домагається більше телевізійних програм для дітей

Ню Йорк. — Голова Федеральної Комунікаційної Комісії Нютон Н. Мінов в промові до радіових і телевізійних директорів домагався, щоб три крайові телевізійні висильні кожного тижня підготовили принаймні одногодинну високоякісну програму для дітей. Він сказав, що кожна телевізійна крайова стація повинна дати одну годину в тижні для дітей. Ця програма повинна бути по полудні коло 5 години, так, щоб щодня діти мали добру програму, від понеділка до суботи. Радіовисильні стації прийняли цю пропозицію і вже три великі радіові компанії Колюмбія Бродкестінґ Систем, Амерікен Бродкестінґ Компанія і Нешенел Бродкестінґ Компані заявили, що бажають в найближчому часі обговорити пляни організації цих дитячих телевізійних годин.

Спорт

„ТРИЗУБ" І „ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ" ПЕРЕМАГАЮТЬ

Филаделфійський „Тризуб", чемпіон ЗДА 1960 і 1961 років, здобув у своєму переможному поході вже 47 з черги перемогу у грах за першість Ліґи та за Чашу. Цим разом виграв „Тризуб" мистецькі змагання Американської Футбольної Ліґи з Фол Рівер-Клюбом 2:0 в зустрічі, що відбулася минулої неділі 24-го вересня на грищі Фол Ріверу. Ворота здобули: Віней з карного і Бенуш. Після цієї третьої перемоги цього сезону „Тризуб" займає перше місце в Ліґі. Суперник „Тризуба" на перше місце — „Інтер Клюб" програв минулої неділі 1:2 з Бруклинськими Італійцями.

„Чорноморська Січ" Нюарк перемогла минулої неділі в грі за першість Футбольної Ліґи стейту Ню Джерзі, що відбулася на грищі Енджелс Гров в Юніон польську одинадцятку „Вісла" з рахунком 5:2. Ворота для „Чорноморської Січі" стрілили: Кіралі, Понось, Д. Олег, Каздоба і Паук.

Футбольна дружина УСК-у Ню Йорк, все ще в неповному складі, потерпіла третю з черги програну в мистецьких змаганнях Нім. Ам. Футбольної Ліґи, закінчуючи гру з Джуліяною, теперішнім лідером показника „Великої Десятки", минулої неділі на своєму грищі, Українському Стадіоні в Коледж Пойнті, Н. Й.

(в. с.)

Короткі Вістки

● **У Західньому Берліні** американський генерал Лушіюс Клей полетів гелікоптером до малої оселі Штайнштікен, яка офіційно належить до американської зони, але відмежована від неї комуністичним кордоном. Ген. Клей викликав у тому селі своєю появою велику сенсацію. Бурмістр, що працював на полі, задиханий приїхав ровером до оселі. Генерал впродовж 50 хвилин розмовляв з мешканцями, запевнив їх в опіці Америки та вернувся до гелікоптеру в супроводі всіх мешканців села.

● **Сер Леслі Пламмер,** посол до англійського парляменту, який недавно мав розмову з Хрущовим, заявив, що одинока тільки війна може стримати Хрущова від здійснювання його пляну на постійний поділ Німеччини та заграбання Західнього Берліну. „Хто думає, що Хрущов блефує, той є божевільний, — заявив англійський політик. Він (Хрущов) надзвичайно самовпевнений і переконаний, що може зробити все краще, аніж це зробив би будь-хто інший".

● **14-річна неґритянська дівчина** з Нюарку, Н. Дж. Ґандер Кларк виїхала 23-го вересня до Москви на дальшу науку, бо її батько Вілиям Кларк заявив, що висилає доньку до СССР на науку, бо тут у ЗДА для неї не було таких можливостей вчитися, які вона матиме в СССР, де дістане повне утримання, приміщення і безплатну подорож. Ця подорож була вирішена в жовтні минулого року, коли Хрущов був у Ню Йорку.

● **В Гатчінсоні, Кензаз,** давні невикористовувані тепер копальні соли перемінено на протиатомове сховище, що знаходиться 650 стіп під землею. В цьому сховищі переховуватимуть цінні папери, мікрофільми, рентґенові світлини і т.п.

● **Один із найславніших** театральних і кінових артистів 64-річний Фредрік Марч заявив, що він ані його дружина Флоренс навіть не думають про перехід на емеритуру, щоб чекати на чек, який їм пришле дядько Сем. Марч сказав: „Найкращий спосіб залишитися молодим, — це вважати, що світ є великою майстернею, в якій ви мусите працювати".

Відійшли від нас
Члени Українського Народного Союзу:

БОЙКО Франя, народж. 1894 р. в Зубові, пов. Теребовля, членка 316 Відд. УНСоюзу в Рочестері, Н. Й., померла 21-го вересня 1961 року.

ГРИНИШИН Павлина, народж. 1890 р. у Передільниці, повіт Добромиль, членка 247 Відд. УНСоюзу у Вилмінґтоні, Делевар, померла 10-го вересня 1961 року.

ГРАБАС Тома, народж. 1889 р. в Лозовій, пов. Тернопіль, член 99 Відд. УНСоюзу у Вилкс Беррі, Па., помер 18-го вересня 1961 року.

ДУДКО Петро, народж. 1892 р. в Дубі, пов. Ланцут, член і секретар 84 Відд. УНСоюзу у Саутпорт, Конн., помер у вересні 1961 року.

КЛИМИШИН Марія, народж. 1896 р. у Сівці, пов. Калуш, членка 5 Відд. УНСоюзу в Асторії, Н. Й., померла 17-го вересня 1961 року.

КОГУТ Дмитро, народж. 1907 р. в Стуартбирн, Ман., Канада, член 252 Відд. УНСоюзу в Шікаґо, Ілл., помер у вересні 1961 року.

КРЕМІНЬ Володимир, народж. 1891 р. у Милятині Старому, пов. Камінка Струмилова, член 91 Відд. УНСоюзу в Мек Кіс Ракс, Па., помер 18-го вересня 1961 року.

МАРТИНІВ Мартин, народж. 1888 р. у Висоцьку, пов. Броди, член 246 Відд. УНСоюзу у Варвик, Р. Ай., помер у вересні 1961 року.

МАТВІЄЦЬ Анна, народж. 1898 р. в Рудні, пов. Ярослав, членка 131 Відд. УНСоюзу в Рові, Н. Й., померла 14-го вересня 1961 року.

СОВІРКА Євстахій, — народж. 1916 р. в Лукавиці, пов. Ліско, член 25 Відд. УНСоюзу в Джерзі Ситі, Н. Дж., помер 18-го вересня 1961 року.

ФАТЮК Михайло, народж. 1884 р. в Носові, пов. Підгайці, член 8 Відд. УНСоюзу в Йонкерсі, Н. Й., помер 18-го вересня 1961 року.

ШЕДНА Катерина, нар. 1885 р. в Чукві, пов. Самбір, членка 91 Відд. УНСоюзу в Мек Кіс Ракс, Па., померла 17-го вересня 1961 року.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

ТАРЗАН, ч. 4719. На волі!

Після ліквідації левів обидва чоловіки докінчили витягати ґрати з своєї келії.

А тоді вони вилізли через вікно і скочили вниз на відкрите подвір'я...

Але жадна сторожа не турбувалася їхньою присутністю. — Очевидно, — сказав Роден, — всі вони є в святині... на вінчанні Людова з Алюрою!